

Inserati se sprejemajo in velja trislojna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema upravništvo administracije in ekspedicija na Starom trgu h. št. 16.

SLOVENEČ.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:

Za celo leto . . . 10 gl. — kr.
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr.
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je na Bregu hišna šteč. 190.

Izhaja petkrat na teden in sicer v torek, četrtek in soboto.

Nastanek države.

Iz malih začetkov razvijale so se počasi velike države; tega uči nas zgodovina. Vprašanje toraj, kako da so nastale posamezne države, je zgodovinsko. A drugačno je vprašanje: Kako je nastala država sploh; kje naj iščemo njenega izvora; odgovor na to vprašanje bode se moral izpeljati z modroslovskega stališča, a zgodovina ga bode podpirala. Važno je rešenje te misli, nekaj, ker so se je poslužili nasprotniki, da bi z njeno pomočjo odtrgali državo od Boga, nekaj ker je podlaga vsemu natančnejemu znanju o državi in njeni razmeri proti človeštvu.

In kako odgovarja na to vprašanje materializem, princip sedanje državne umetnosti? On prisvojil si je teoriji, kateri sta iznašla Hobbes in Rousseau. Hobbes učil je v svojem Leviatanu o nastanku človeške družbe sploh in države posebej to le: „Človek v naravnem, prvotnem stanu ni živel v družbi, ampak sam za-se. Vsakdo imel je toraj v tem stanju pravico do vsega, kar je mogel doseči. Ko se je človeštvo razširilo, jeli so se ljudje dotikati eden drugega ter so bili tako pri dosegu svojih namenov eden drugemu na poti; tako nastala je vojska vseh zoper vse. Da bi v tem boji človeštvo ne poginilo, združilo se je v družbo, kateri je odstopil posamni vse svoje pravice in ta družba bila je država“. Malo drugače glasi se teorija Rousseau-a, ko je skazal poglobitno v svojem „Contrat social“: „Naravni stan človeški bil je živinskemu podoben; človek živel je brez-družen v gozdu. To je bil oni hvaljeni, nedolžni, srečni naravni stan, kteremu približevati se naj bi bil vzor. Prostost imel je popolno; a uma mu je še manjkalo. A posamna moč bila je preslaba, da bi bila

mogla zadostovati vsem potrebam; nadalje počel se je razvijati um in z njegovim razvitkom množiti se mnogotere potrebe človeku popred neznane. Da bi obojim potrebam mogel zadostovati, združilo se je človeštvo in z medsebojno družinsko pogodbo podvrglo je lastno svojo voljo občni volji, državi.“

Teh ukov o nastanku države polastil se je materializem in jih sprejel primerno pre-narejene v svoj sostav. Pri obeh podlaga je stavek, da je bil človeški prvotni, naravni stan brez-družen; oba nazadnje dosežeta vrhunec v stavku, da z medsebojno pogodbo, v kateri posamni zgubi svoje pravo, postane država. Poti, po katerih oba iz istega začetka prideta do istega sklepa, ste seveda različni. Enak je tudi namen ali vsaj uspeh obeh ukov in to je ločitev države od Boga, emancipacija človeškega duha od Boga — absolutna država. Tako nasprotujeta razodeti resnici in umu samemu, taječa Boga in človeško edinstvo od njega, pa tudi duševno naravo človeško, kajti nji absolutno nasprotuje „vojska vseh zoper vse“, kakor jo uči Hobbes, kakor tudi „živinskemu podobno stanje človeško“, kakor trdi Rousseau. Že s temi kratkimi besedami bila bi zavržena tako budobna in lažnjiva nauka, a da pojasnim še natančneje njuno brezumnost, slede naj še nekatere misli.

Podlaga je vsemu uku, da je bil človeški naravni stan brez-družen; s tem stavkom stoji in pade vsa razpeljava, pade tudi razlaganje nastanka države iz tacega stanu. Če človek ni bil brez-družen, ni se tudi mogel združiti, ni mogel državi odstopiti svojih prav, ali pravi, ni mogla tako nastati država.

In kako pač skazujejo svoje trditve? Morda iz zgodovine? Rad bi vedel za takov dokaz, a menda ga ne bo tako lako najti

seveda, zidati in sklepati, to je lahko, a dokazati, to je malo težje. Zgodovina ne vgaja prav nič trditvi, da je bil človek kdaj brez-družen; kakor hitro nastopi v zgodovini, vidimo ga v družbi; in vendar moral bi se bil obdržati vsaj kakov sled, kaka majhna misel, a nič, prav nič! Nasprotno pa bomo pozneje pokazali, da zgodovina uči vse kaj drugega, da tako spodbija takovi izmišljeni teoriji vsako podlago, na katero bi se mogla opirati le količkaj.

Če nam tako zgodovina podaja en dokaz, nam narava podaja drugega, še bolj razumljivega, bolj veljavnega. — Brezdružni stan nasprotuje človeški naravi, ki je že tako vstvarjena, da brez družbe ne more obstati. Na svet prišedši je človek tako slab, tako reven; on ne more ničesar in moral bi v kratkem poginiti, da bi ga ne gojila in varovala staršev ljubezen; a ne zadostuje samo za prve dni ali tedne; človek neogibljivo potrebuje izreje od staršev vsaj nekoliko let. In ko malo dorase, ali si ga moremo misliti zapuščenega, samega, brez izreje. Človek ima tako obilno potreb in skoro nobeni ne more zadostovati čisto sam, pri vsaki navezan je na druge; življenje, zdravje, stanovanje, obleka, vsako blagostanje odvisno je od družbe. A človeške potrebe niso samo telesne; tudi duhovno potrebuje izreje; to more le materialist tajiti, ki ne priznava v človeku neumrljive duše in še on mora se zamotati v različna nasprotja, ako hoče si razlagati sedanje človeško omiko. To niso prazne besede, same zmišljenosti, to so resnice, katerih ne more tajiti nihče, katerih se lahko prepričamo vsak dan; in vse govore jasno zoper brez-družnost ko človekov prvotni stan.

(Konec sledi.)

Turške šole.

(Dalje.)

Kar se tiče življenja po hišah, vstaja družina imenitnega možlica poletu in pozimi, ko se dan napoči; umiva se in opravlja prvo izmed peterih predpisanih molitev; za to treba veliko časa. Na tanko je zaukazano, kako se ima stati pri molitvi: život po koncu, roke se vzdigujejo in tako blizu ušes držé, da se palec dotakne spodnjega konca pri ušesih, pri tem se molijo od kraja molitev: „Alla akbar“ Bog je velik itd. Potem se roke sklenejo, molitelj govori pobešaje oči molitev iz prve sure koranove. Potem se naprej pripogne, da naredi desni kot, in reče trikrat: pričujem o veličastvu silnega; Bog sliši tega, ki ga slavi. Potem se zopet vzdigne, pade na kolena, položi glavo na zemljo, govoreč: „Bog je velik“. „Namaz“ molitev se končuje z verskim izpovedanjem in pozdravljenjem. Moslim se obrača na levo in

desno do svojih angelov varuhov, ki sta zmiror okoli njega, eden ga spodbuja k dobremu, a drugi ga toži zavoljo hudobije, ki jo doprinaša. Molitev mahomedanca je izraz hlapčevske bojazni pred Allahom; ni ga sledu otroškega zaupanja, a z izvanredno molitvijo je tudi hlapec zadostil vsemogočnemu Bogu. Molitve se odmolijo, ko solnce zatoni, ko je že popolnoma tema, ko se dan zaznava, opoldne in ko se dan nagne. V petek, o svetem dnevu — ker je ta dan Adam bil vstvarjen in ker bo v petek sodnji dan, kličejo pol ure pred poldnem muezzini iz minaretov vse verne v mešejo.

Vrnimo se sedaj k družini, katero smo zapustili pri jutranji molitvi. Po molitvi gredo poletu možje in žene, a ne sluga, zopet za dve uri v postelj, a pozimi se to ne zgodi. Ko so konečno vsi vstali, zapusté možje harem, in prinese se jim tobaka in kave. Tudi žene pijó kavo, mimo gredé se nekoliko napravijo in gredo na domača opravila. Dve uri pozneje

je zajutrek. Potem gredo možje po svojih opravkih in žene se oblečejo; pečajo se z otroci in hišnimi opravki. Po opoldnji molitvi nekoliko zavžijejo; žene se obiskujejo, gredo v štacune ali v kopel, kjer jih več skupaj pride, da kadé in se zabavljajo. Pred solnčnim zahodom se vrne vsa družina domov, po večerni molitvi je obed, ki pa redko kedaj traja više od pol ure. Sinovi in hišni gospodar obedujejo redkokedaj v haremu, večidel v sobi za moške s svojimi prijatelji. Okrožnikov, nožev, vilic in kupic ni. Kos kruha in umetno izrezljana žlica kaže prostor gostu. Po jedi si roke umijejo, in v bližnji sobi se daje kava in pipa. Drugi del večera kramljajo; ob devetih gosti odhajajo in ob desetih se vsa družina poda k pokoju.

Vpričo tujcev Turki ne pijejo radi vina, pač pa skrivaj in v tovaršiji prijateljev. Sploh prihaja pa vino čedalje bolj v navado, in namdomestuje opium. Pri poslaniških obedih imenitni Turki popijó toliko šampanjca, da se iz

Ura se bliža.

Minulo je uže mesec dni, kar je na moč gočno besedo carjevo potihnilo gromenje na balkanskem polotoku. Počasi se pomikajo dnevi naprej, in odločitve ves svet težko pričakuje. Med tem ko diplomati po svetu hodijo mir delat, in ko se razpravlja, ni o konferenci sumej ne duha ne sluha. Vse govori o miru, ves svet pa se pripravlja na vojno; kdo bo potem mirnim besedam verjel? Na severu se valijo brezštevne ruske trupe proti jugu, in Turki gonijo svoje podložne narode, Kurde, Arabce, Egiptčane, zamorce in druge proti Donavi, kjer bodeta dva mogočna živelja skupaj treščila. Ves svet čuti, da se mora sedaj odločiti veliko vprašanje, ali bodo kraji, iz katerih je k nam prišla krščanska vera, vendar enkrat rešeni, ali imajo še dalje zdihovati pod barbarskim jarmom. Sveta dežela, koder je naš Zveličar hodil, mala Azija s svojimi otoki, kjer so se ustanovile prve škofije, Carigrad, Aleksandrija, Tracija, Macedonija, Gracija, kjer so cvetele prve krščanske kolonije, Solun, od koder sta prišla sv. Ciril in Metod, in prinesla slovanskim plemenom luč sv. vere; — ali je pravica, ali je čast, ali je potreba, da morajo vsi taki kraji večno trpeti pod jarmom divjega naroda, kateri je vse ostanke stare grške omike vničil (?), zemljo opustošil, in krščanstvo upognil na stopinjo zaničevanega, robskega veroizpovedanja? Ne, nikakor ne. In če bi Rusija nič ne storila za turške kristjane, vzhodno vprašanje je že tako zrelo, da bi ga morala vsa Evropa v roke vzeti, ako ga ne bi Rusija sama. Sramota je za Evropo, da tega že davno ni storila, temveč da se je dala po pomislekih sebičnosti in zavisti voditi. Jugoslovani trpeli bi še novih sto let, ako bi bili čakali rešitelja evropskega. Tako pa se je v tistem narodu v teku stoletij nabralo toliko ognjeva in srda, toliko obupnosti in togote, da je sam sklenil raje poginiti, kakor dalje pod tem jarmom živeti. To je krepki „agens“ v celem vprašanji, ki ga žene do rešitve. Recimo, da se naredi kak gnjil mir, kake navidezne reforme; ali ima tako stanje kako stalnost v sebi? Ne. Dokler bo ruska posadka stala na turški zemlji, ostalo bo morda mirno; kedar pa Rusi odidejo, vneli se bodo novi prepiri med kristjani in Turki, ker poslednji niso voljni, suženj in robski narod spoznati za ravnopravnega. Tako se bo moralo rešenje orientalnega vprašanja vendar enkrat resno izvršiti. Ura rešitve je prišla, ura se bliža, in kedo se bo vstavil sklepom Božje previdnosti?

tega lahko sklepa na privado in navado. Več sultanov je bilo hudih pijancev, n. pr. Selim II. (1566) s priimkom mest ali pijanec. A drugi zopet so strogo spolnovali koranove zapovedi in so postopali z največo okrutnostjo zoper pijance. Mahmud II. se je boje z vinom končal; Abdul Medžid je ukazal po očetovi smrti na svet sultanove matere raztrpiti sklenice in kupice ter pometati v morje, terni kadi, niti pil vina.

Koran, razdeljen v 114 sur ali oddelkov, (nemška prestava ima 24 tiskanih pol) z razlaganjem (komentarjem) in ustnim izročilom vred je podlaga bogoslovju in pravoslovju. Omenimo še dvoje odgojilnih spisov, ki izvirata iz boljših časov kalifata, v katerih je z razširjevanjem gospodarstva ali države na sijajnih dvorih cvetela tudi izobraženost in učenost.

Prvi se imenuje: človek po naravi (Natur-mensch) ali povest Ebu Johtan od Tofeil iz leta 1190 — to knjigo zarad dovtipa (Witz) in bistrumnosti (Scharfsinn) berejo in razla-

Kdo ima srce, ako je Slovan in kristjan, vzdigniti roko za turško nasilje? In če Angleži kot kristjani vbogi jugoslovanski narod še v daljno sužnjost pehajo, ne bo jim izostala kazenska to. Oni, katerim se Turki smilijo, podobni so tistim ljudem, ki se jim smili hudodelnik, ubijalec, in kateri se groze nad obropancem, ker se je hudodelniku branil. Jugoslovanski narod joka in zdihuje že več ko štiristo let, kdor za to trpljenje nima srca, on ga sploh nima, in zasluži, da bi padel turškim divjakom v roke, kateri bi ga turških simpatij hitro in radikalno ozdravili.

Politični pregled.

V Ljubljani, 1. decembra.

Avstrijske dežele.

Odbor narodne banke je enoglasno zavrgel od avstrijsko-ogerske vlade izdelan bankin načrt. Vladin trud je bil tedaj čisto zastoj, ker so z njeno osnovo nezadovoljni tudi ustavoverni poslanci. Ministri niso sicer naravnost zagovarjali razdelitve bankine v samostalno banko dunajsko in madjarsko, a videlo se je, da se tej razdelitvi ne mislijo resno vstavljati.

Upravna sodnija je nedavno določila, da judovski grajščaki ne morejo biti patroni katoliških far.

V Zagrebu so 30. novembra volili novega župana, ker se je Ivan Vončina nedavno tej časti prostovoljno odpovedal. Izvoljen je bil od meščanov že prej za to službo izbrani kandidat, hišni posestnik dr. Andrijevič, ki je od 36 glasov dobil 24.

Vnanje države.

Srbsko ministerstvo Ristićevo se je že pred nekimi dnevi odpovedalo, pa še vedno posluje, ker novi ministri še niso imenovani.

Ruski car je zaukazal, da se ima tudi kavkaška vojna pripraviti za vojsko. Oddelku vojakov je car pri odhodu k vojni rekel: Idite z Bogom, in želim vam, da se z zdravimi udi zopet povrnete.

V Carigradu se ima 12. t. m. pričeti konferenca, o kateri se pa splošno sodi, da bode ostala brez vspeha. Vlada turška hoče vnanje vlade potolažiti z vstavo, ktero misli še pred konferenco po deželah svojih oklicati. Pa ruski poročnik ima povelje, da naj se za to vstavo ne zmeni, ampak da naj na vso moč zahteva posebne pravice za Bulgarijo, Bosno in Hercegovino. General Ignatiev, ki dobro pozná razmere turške, je neki rekel, da še ni

našel človeka, ki bi se ne bil novi vstavi posmehoval.

O Salisbury-u se vsestransko poroča, da ni nič opravil. Iz Berolina neki vradni dopisnik celó trdi, da je knez Bismark lordu priporočil, da naj se tudi na Dunaju posebno ne trudi, ker se je Nemčija Ruskej zavezala, ne le da bode sama ostala nevtralna, ampak da hoče „nevtalizirati“ tudi Avstrijo. „Politiki“ se je že pred šestimi tedni pisalo, da bode Nemčija vojno svojo razpostavila ob avstrijski meji na Poznanskem in v Šleziji, če bi Avstrija nameravala svojo vojno poslati na Gališko ali Erdeljsko.

Izvirni dopisi.

Iz Notranjskega, 29. novembra. (Hohenwart. — Razlag.) Ne morem si kaj, da bi Vam ne poročal, kak vtis delajo na nas obravnave dunajskega državnega zbora. Pazno jih prebiramo in se razgovarjamo o tem ali onem poslancu. Zeló všeč so nam bile besede štajarskega poslanca gosp. dr. Vošnjaka, ki kažejo, da on pozná rane naroda in mu je za-nj kaj mar. Občudovali smo bister um, zgovornost in politično oko poslanca Hermana, strmeli pa nad besedami poslanca grofa Hohenwarta, čegar politično obdarjenost celó njegovi najhujši nasprotniki pripoznavajo in občudujejo. Gorenjci res smejo ponosni biti na to, da imajo poslanca, ki je gotovo prvi v vsem parlamentu.

In tacega moža smo mi Notranjci zavrgli! Odkritosrčno rečemo, da nas je sram tako, da bi se kar pod mizo skrili. Izbrali smo si za svojega zastopnika dr. Razlaga. Bože usmiljeni, odpusti nam ta greh, odpusti nam to zmoto tudi duh slovenski! Saj se dosti pokorimo s tem, da nimamo v državnem zboru ne letos ne lani nobenega zastopnika, ker smo brali, da je naš poslanec dr. Razlag prosil in dobil odpusta menda za vso sesijo. Ne bom preiskoval, je li nagib takemu ravnanju kak „kanonen-fieber“ ali pa so osebne zadeve (ker je dr. Razlag oskrbnik grof Attemsovega posestva); tudi ne verjamem, da bi nam njegova nazočnost v zboru kaj koristila, — če se spominjam izreka, ki sem ga slišal iz ust veljavnega moža o njem, namreč: „dr. Razlag je mož, ki sam ne vé, kaj hoče“. Iz teh vzrokov nam nikakor na misel ne pride, goniti dr. Razlaga v državni zbor, kajti prepričani smo, da pri drugih obilnih svojih opravilih nima časa za nas, če nas ni že popolnoma pozabil. Kesamo se marveč in sram nas je, da smo o volitvah zavrgli

gajo judje in mahomedani; tudi Leibnitz jo je visoko čislal. Vodilna misel je, da človek, ki vzraste brez občevanja z drugimi, in ki je tudi brez poduka o pozitivni veri, vendar pride do tega, da spoznava Boga in naravo. Vitez plava kot novorojeno dete v zaboji dobro zavarovanem na otok brez ljudi, kjer ga redi in doji srna, in ko doraste, premišluje na široko in globoko najprej o smrti, potem o kakovosti in obliki stvari, o podobi zemlje in ozvezdja, o telesu in duši, in tako pride do stvarnika vseh stvari. Gleda podobo božjo, ki se ne razlikuje od Boga, povsod pa vidi, da se ta podoba razmnožuje v častnih duhovih — luč božjo, ki se povsod razliva, a različni jo različno sprejemajo, kakor že imajo dar za sprejemanje, a čisti (sveti) jo tedaj najčistejše.

Druga, bolj obširna knjiga: knjiga Kabuh-ova od l. 1060, je v realnem nasprotju z že imenovano. Pisal jo je kralj svojem sinu za kašipota al vodjo v življenji, a večkrat se do- ločno ponavlja, da nauki niso le za kneza,

ampak tudi za vsacega zasebnika, naj ga že osoda postavi na prestol ali kam drugam. Knjiga ima v 44 poglavjih modra pravila za življenje, splošna in tudi posebna, v nji veje pobožni duh, in odlikuje se po bogati skušenosti, previdnosti in umetnosti, dasiravno so pravila dostikrat mala in malenkostna. Med moralne nauke so vpletene kratke pripovedi. Razni oddelki govoré: o dolžnosti zastran vere in bogočastja; o dolžnosti do starišev, o pravi dušni plemenitosti, ktero zvišuje krepost; o pravilih, po katerih imamo govoriti, o spodobnosti pri jedi, o vinski pijači, o pravilih, kako se šah igra, o ljubezni in zakonu, o kopanji, spanji, žoganji (Ballenspiel), kako se imamo obnašati do sovražnikov, o štedljivosti ali varčnosti, o previdnosti pri nakupovanju sužnjih, kako voliti ženo, kupovati konje in hiše, kako odgojevati otroke; kako se ima človek vesti, kupčevati in zdravje ohraniti; o zvezdoznanstvu, o godbi, pesništvu, kako služiti knezu, opravljati državne službe, vojno

njemu na ljubo Hohenwarta, o katerem vsak domoljub in pravi Avstrijanec s ponosom bere po dunajskih listih „kranjski poslanec Hohenwart“.

Kako zavidamo mi Gorenjce za tega poslanca, ki je poklican še za važne naloge v Avstriji, čegar načela so edina še v stanu rešiti Avstrijo! Mi pa — mi smo v eni vrsti z Dolenjci, ktere zastopata širokoustni, a pri sejah kakor nevedni učenec molčeči Dežman in nekaj časa doma čepeči Hočevar, — v eni vrsti smo z gorenjskimi mesti, katerih zastopnik dr. Suppan tudi ne črhne besedice (bodi si ker vsi ti nimajo poguma ali pa uma ne). Ali bi ne bilo za nas zdaj eno in isto, ako bi si bili izvolili za poslanca kakega nemškutarja ali gluhonemega človeka?!

Notranjec je prebrisana glava, britke skušnje z dr. Razlogom ga bodo zmodrile po oni omotici, ktera se ga je bila lotila o domačem razporu. Še zdaj z zadovoljstvom opazujem, da večina mislečih Razlagovih volilcev spoznava in obžaluje svojo zmotu, do ktere se je dala tisti čas prenašlo zapeljati. Nič bi ne stavil, da ne utegne dr. Razlag od svojih notranjskih volilcev dobiti take nezaupnice, kakoršno je dobil od vrlih in moških Gorenjcev kot njihov „zastopnik“ v deželnem zboru kranjskem. Vsakako pa komaj pričakujemo druge volitve za državni zbor, ob kateri bomo pokazali, da vernjakov ne maramo več, ampak le možake, ki imajo pogum in voljo izvrševati posel, ktere ga jim izroči zaupanje ljudstva.

Dr. Razlag pa bi nam najbolj vstregel in popravil tudi svojo krivdo vsaj nekoliko s tem, da bi se podvzival — ne iti v državni zbor, kajti od njega tako nič več ne upamo, ampak — odložiti svoje poslanstvo, da na njegovo mesto volimo drugega boljšega. Če to stori, mu bomo pozabili vse, ker je do zdaj o nas zanemarljiv in zamudil.

Dr. Razlagov volilec.

Iz Planine, 29. nov. — Oktobra meseca imeli smo tukaj volitev novega srenjskega odbora in voljeni so bili větinoma prejšnji odborniki, kakor že ne more drugače biti v krajih, kjer se ljudstvo ne briga dosti za volitve, ali kjer primanjkuje za to sposobnih moči, ktero oboje zadeva našo srenjo. No, pri tukajšnjih razmerah smemo biti z občinskimi odborom še dokaj zadovoljni, kajti nahajajo se mej odborniki tudi vsestransko izobraženi za blagor soseskin vneti možje, da omenim tukajšnjega gosp. župnika, zdravnika g. Majerja, g. Jeršana iz Unca, g. Kovšca. — Prvo polovico tek. meseca volili so odborniki

voditi, kake dolžnosti ima cesar, na kaj ima paziti kmetovalec. Sklep od tega je 44. poglavje, kjer se razgovarja, kakošne prednosti ima krepot.

O odgoji se reče v 27. poglavji: „Pod pretvezo, češ, moj sin nima zmožnosti, nikar ne nehaj podučevati svojega sina. Verjemi, da bode tebe in tvojega sina osoda strahovala, ako mu ti ne daš strahu. Ljudje so dvojni: eni so blagi, drugi so nizki (gemein). Blagi ne morejo ob svoji smrti otrokom zapustiti boljše dedščine, kakor lepe šege in umetnosti; za otroke nizkih ljudi pa ni boljšega od rokodilstva. Pa tudi rokodilstvo je velika umetnost in po mojih mislih ne bi bila sramota, bo bi se otroci imenitnih tudi učili rokodilstva; ker spretnost nima veje, da bi ne donášala sadu.

Ako nas prve bukve spominjajo na Rousseau-a in njegovega Emila, nam pa druga knjiga v misel sili mnenje nekterih gojiteljev pretečenega stoletja, a mislili so tačas, da so

imej sabo župana — bil je enoglasno izvoljen gosp. Ant. Kovšca, posestnik iz Gornje Planine, sin prejšnjega začasnega župana. — Ne more biti drugače: vsak človek, ki zavzame kakšno častno mesto, ima kaj nasprotnikov in brez teh tud novi g. župan ni in ne bode. Resnica je: kolikor častno je županovati, toliko težko je vsim vstreti; zato pa ravno župan ne sme gledati ne na desno ne na levo, temuč kar spozna po posvetovanji z srenjskim odborom za dobro, koristno in mogoče, mora izvršiti možato, energično popolnoma, ne polovičarsko. In ravno, če bode naš g. župan postopal v vsih rečeh kolikor moč nevstrašljivo, energično si bode pridobil spoštovanje vsih razumnih prebivalcev in zavezal bode jezike onim, ki trdijo, da bode tudi sedanjí župan kakor prejšnji premehak, da se bode bal vsakemu človeku se zameriti, in da bode nujne reči vlekel v malo večnost. Veliko reči, zadevajočih srenjo Planinsko čaka rešenja po odboru in novem županu; omenim le poprave al zidanja toliko potrebnega šolskega poslopja, iztirjanja v prejšnjih letih zaostalega denarja za šolske potrebe, nadalje kako bi se popravili in iztrebili požarniki po Planinski dolini, da bi se odvrčevala velika škoda, ki jo je letos napravila predolgo trajajoča povodenj. Ljudstvo samo dostikrat ne prevede svoje lastne koristi, treba je večkratnega poduka in dostikrat tudi sile; navadno se še le potem spametuje, ko je že storjeno, in sprevidi, da je bilo vstavljanje nespametno. A ker je novi g. župan na čelu slovenske občine, mora biti tudi strogo národen. Pričakujemo toraj, da se bode skazal v svojem poslu odločnega narodnjaka, ki se ne vstraši ostre besede, tudi če pride iz ust okrajnega glavarja ali drugih vladnih organov. Zato je dolžnost županova skrbeti, da bode odslej v občinski pisarni vladal vseskozi domač, slovenski jezik, ne se pa šopirila tujščina, ktere je bilo doslej preveč. Občina Planinska je obširna, kajti obsega tudi Unec, Rakek in občinsko predstojništvo ima dosti občevanja s političnimi, sodnijskimi in drugimi vradi; tukaj tedaj je treba spričati, da spoštujemo in ljubimo svoj jezik in da tirjamo, da ga spoštujejo tudi više oblastnije ter rabijo. Če dotični občinski tajnik, ki ima dobro plačilo, dozda ni še po vsem zmožen vradovati slovenski, naj vzame v roko slovnico in slovar in naj se trudi pridobiti si potrebno spretnost; če pa noče, saj mu je pot odprta iz Planine. — Pa kolikor poznamo novega župana v národnih rečeh, imamo najboljše upanje, da bode v tem oziru županija naša dajala lep zgled mnogo drugim.

vse na novo in prvíkrat povedali. — „Hattischerif“ iz Gülhane, kteri je razglasil sultan Abdul Medžid 5 mescev po svojem nastopu (3. novembra 1839) vpričo svetnih in duhovnih dostojanstvenikov, korporacij in mnogo ljudstva, je hotel enake pravice za vse podložne brez ozira na verstvo. Da je bilo nemogoče izvrševati to povelje, in sploh vse naredbe delati po enem kopitu, pokazalo se je kmalo, ker nastal je povsod upor. A ne da bi se bili samo upirali, tudi nagajali in kljubovali so in to je posvetilo nemoč vlade, ki je prizanašala. Kako je mogoče, rekli so po pravici, razna plemena Turkomanov, Kurdiv, Arabljanov, Drusov, Maronitov, Albancev, Bošnjakov, Bulgarov, Grkov in Armencev in Indov, različnih po rodu, veri in običajih zediniti tako, kakor se n. pr. zedini krščanska centralizovana država Francoska, ker je bilo sploh znano, da so ta ljudstva podložna vladajoči rodovini le zato, ker se med seboj sovražijo. Ako bi jih pa ravnopravnost zedinila, bi se vzdignili v

Zato pa, akoravno odborniki izvoljenega župana niso „instalirali“ v gostilni, kakor Cerkničani svojega, imamo nado, da bode vedno in povsod delal v korist in blagor občine in narodnosti slovenske.

Z Dolenjskega 30. novembra. (Naši državni poslanci.) Dunajski državni zbor je letos zelo vihar, oglasilo se je več poslancev iz različnih dežel avstrijskega cesarstva, iz naše pa le gorenjski poslanec grof Hohenwart. Res, da so besede grofa Hohenwarta bile tako tehtne in pomenljive, da je za vso deželo dosti govoril. Vendar zraven velikega zvoná, če je še tako močan in doneč, se prilagajo ušesu tudi še drugi zvonovi. Radi bi bili tedaj slišali tudi kaj družih glasov, saj imamo več poslancev, n. pr. Dežmana, ki v deželnem zboru tako govori, da si poslušalci večkrat ušesa tišé. Dolenjci so ga večidel volili zato, ker jim je obetal železnico; ali zdaj ni duha ne sluha niti o železnici, niti o Dežmanu. In vendar ima prilike dovolj pozdigniti za nas svoj glas, ker nas stiskajo reve, o kakoršnih on morda še pojma nima. (Zakaj se pa dá voliti, če ne potreb volilcev? Op. uredn.) Ali morda tudi on — enako dr. Razlagu — domá sedi zná rajše, nego bi spolnoval svojo dolžnost kot poslanec? „Obljuba dolg dela“, tedaj gosp. Dežman, plačajte svoj dolg z obljubljenjo železnico. Če pa tega ne morete, napovejte konkurs, t. j. odpovejte se poslanstvu; mi si bomo potem že koga izvolili, ki bo to, kar obeta, tudi spolniti zamogel.

Z Dunaja, 19. novembra. (Ministerska kriza?) Državnega zbora predsednik, dr. Rechbauer, je bil te dni pri cesarju, ki so ga po „P. Ll.“ vprašali, sta li vstavoverna stranka in ministerstvo v načelnih vprašanjih nasprotnih misli? Ker Rechbauer tega ni potrdil, rekli so cesar, da za zdaj nimajo nobenega vzroka spremeniti prvih svojih svetovalcev. Rechbauer je rekel, da nezadovoljnost izvira le od tod, ker se je vlada o pogodbi z Ogersko dogovorila, ne da bi se bila prej posvetovala z vstavoverno stranko. Na to so cesar odgovorili, da dotični predlogi se zbornici še niso predložili, in da se bodo še le odločili, če bi se pokazalo, da vlada dotičnih predlogov v zboru ne more dognati. Na opomin predsednikov, da obnašanje dalmatinskega namestnika, barona Rodiča je pri vstavoverni stranki zbudilo nevoljo, odgovorili so cesar, da so z delavnostjo svojih ministrov prav zadovoljni. Tudi so dr. Rechbauerju dovolili, da sme objaviti ta njun razgovor.

Dasi ministerstvo še vedno vživa zaupanje

skupinah ali splošno zoper apatično vladajoči občno sovraženi narod. Osmani se ne morejo zanašati, da bi jim bili podložni vdani, le prisiliti jih morajo k podložnosti, niti ne smejo vlasti, ktero so si privojevali, iz rok spuščati. V načelih vladanja bi bila mogoča ravnopravnost in bi tudi morala biti, a v rabi (Anwendung) bi se morala v pošteve jemati različnost, kakoršna je v dejanskih razmerah, in spoštovati in ohraniti bi se morale mnogovrstne različnosti političnega in socijalnega poslopja. Da se kaj takega doseže, je nepogojno potreba poznati vse faktično razmerje, a to spoznanje je veliko bolj težavno in nepriležno, nego kategorično zahtevati abstraktno edinstvo (unijo), t. j. takošno, ki se v mislih nahaja, a nikjer pa ne v dejanji. Taka unija je prav naravna za mohamedanca, ki je ves utopljen v neprostiti subjektivnosti.

(Konec sledi.)

vladarjevo, vendar ne stoji tako trdno, kakor si nekteri žele, ki z nekakim strahom slutijo, da po odstopu sedanjega ministerstva vstavoverstvo zgubi svojo dosedaj neomahljivo podporo. „D. Ztg.“ sodi, da bode namestnik tirolski grof Taaffe prevzel dedšino dosedanjih ministrov. „Notranje stanje, pravi, je silno napeto, pa nič se še ne kaže, kedaj da se bode zjasnilo. Splošno se čuti, da se sedanji stan ne more obdržati in naj bolj vdanim privržencem ministerskim se dozdeva, da so dnevi ministerstva Auerspergovega že soštetni, le v tem so še različnih misli, kdo da bode nasledoval in če se ne bode pred sastavo novega ministerstva sklical nov državni zbor. Gotovo je le to, da je še le nedavno visok državni dostojnik z jutranjim nagličem prišel na Dunaj, ter ostal v dvorni palači, in se še tisto popoldne zopet vrnil v oddaljeno kronovino nazaj, ne da bi bil koga obiskal.“

Tudi „N. W. Tagb.“ meni, da bode grof Taaffe sostavil novo ministerstvo, pa se od njega, se ve da, ne nadeja nobene prave pomoči. Ministerski in vradni listi si sicer na vso moč prizadevajo dokazati, da vstavoverstvu še ne žuga nobena nevarnost, a vidi se jim, da še sami nimajo pravega poguma in da so podobni popotniku, ki grede skoz nevarne kraje iz strahopetnosti žvižga, da si sam sebi pogum dela.

Domače novice.

V Ljubljani, 2. decembra.

(Državni poslanci) dr. Vošnjak, Viljem Pfeifer, Nabergoj in Monti pristopili so k klubu desnega središča, čigar načelnik je grof Hohenwart.

(Profesor Šuklje) prišel je te dni zopet v Ljubljano, ker dobi zaradi bolehnosti svoje od ministerstva za pol leta odpusta.

(Dr. Anton Jeglič) se ta mesec povrne z Dunaja in boje nastopi službo kaplana pri D. Mariji v Polji.

(† Vitez Leopold Hüffern), sovetnik pri deželni vladni kranjski, bivši okrajni načelnik loški, okrajni umr. Pogreb bo danes popoldne ob 4. uri. R. I. P.

(Naš rojak gosp. Noll) se je v zagrebškem narodnem gledališču pri predstavi opere „Nikolaja Zrinjskega“ 29. nov. posebno odlikoval in si je sploh, zlasti pa v prekrasnem duetu v zadnjem prizoru z gospico Lesičevo pridobil pripoznanje in živahno pohvalo.

(V „turškem listu“) nekdo iz litijskega okraja toži o slabih cestah in prejšnjemu cestnemu odboru očita, da ni nič storil, ter protestuje tudi zoper sastavo novega odbora; zlasti zoper izvolitev duhovnikov, „ki utegnejo od brevirja in misala kaj umeti, o cestah pa le malo ali pa nič ne vedo.“ Dobro vemo, kaj je litijskega dopisnika spravilo po koncu. G. okrajni glavar bi bil kaj rad postal načelnik cestnega odbora. A pri volitvah je g. okrajni glavar propal in še v odbor ni bil izvoljen; od tod hudovanja „Tagblattovega“ dopisnika. Kako pa da bi vradnik, ki sedi po kancelijah, več umel o cestah, kakor duhovnik, ki mora kot posestnik v red devatinjemu odmirjenj kos ceste, to nam ne gre v glavo. Kedaj bomo že doživeli, da se ne bo samo tisto preslavljal kot izvrstno, kar imajo vstavoverci v rokah, ampak da se bo pripoznalo tudi marljivo delovanje drugih ljudi?

(Liberalni listi), med njimi zlasti ljublj. „Tagblatt“, dobrovoljne ljudi navadno s tem slepe, da njihov namen nikakor ni vero napadati, ampak da grajajo le prenapetost nekterih

duhovnikov, da pa prave duhovne spoštujejo itd. Včasih jim pa menda proti volji uide kaka beseda, iz ktere se lahko razvidi njihovo hudobno hinavstvo. Taka se je zgodila „Tagbl.“ že večkrat, in nedavno zopet v št. 274, kjer pripoveduje, da škof tržaški pri svoji duhovščini nabirajo darov za vstanovitev nekakega odgojišča za revne mladenče, katerih bi se po končani gimnaziji vsaj nekteri oglašili za duhovski stan, da pomanjkanje duhovnov ne bo tako občutljivo. Z nekako radostjo „turški list“ poroča, da je v vsih štirih letih za škofijo tržaško samo 8 bogoslovcev in konečno veselo vsklikne: „O srečni Trst! kjer vrste posvečenih klerikalnih petelinov čedalje redkeje postajajo!“ Ali se to ne glasi nekako tako, kakor izrek nekdanjih francoskih brezvercev, da bode človeštvo naj srečnejše, kadar bodo zadnjega duhovnika zadavili in s sveta spravili. Je li tedaj mogoče trditi, da liberalci po „Tagblattovem“ kopitu zamorejo biti tudi dobri katoličani?

(Za otročjo bolnišnico) na Poljanah so presvitla cesarica darovali 100 gld.

(Zimsko obleko revnim šolskim otrokom) dotične gospe tudi letos prav pridno izdelujejo. Zanašaje se na znano milosrčnost prebivalcev ljubljanskih so že na upanje vzele blaga ter ga izdelujejo v različno obleko. V pripomoč tej milodarni napravi bode v soboto zvečer v Tavčarjevi gostilnici zabava s petjem in slavnoznano vojaško godbo, ki bode z dovoljenjem veleč. g. polkovnika brezplačno sodelovala. Vstopnina znaša 20 kr., pa se bode hvaležno sprejel tudi vsak viši znesek. Zarad blazega namena nadejati se je prav obilne vdeležbe.

(Slovensko gledališče.) V nedeljo 3. decembra se bode predstavljala v spomin rojstnemu dnevu našega pesnika Franca Preširna v slovesno razsvetljenem gledališču znana igra s petjem v 5 dejanjih „Materin blagoslov ali nova Fanchon“.

(Zadnji občni zbor kmetijske družbe.) (Konec.) Najvažnejša točka je bilo pa gotovo poročilo o gozdnih razmerah na Gorenjskem. Poročevalec dr. Poklukar je rekel, da za živinorejo na Gorenjskem so silno potrebne plnine. A obrtnijsko društvo jih nasaja z drevesci in občine tam ne smejo več pasti. Ker pa živina vendar-le zahaja v take kraje, se ljudje zapirajo in nakladajo se jim po vrhu še denarne globe; sama Bohinjska Bela plačala je v tem času, kar obstoji obrtnijska družba, okoli 30.000 gld. globe, iz štirih občin pa je bilo zaprtih že 1200 ljudi. Zato v imenu odbora vam nasvetuje: 1. Vlada naj se naprosi, da bode z vsemi postavnimi pripomočki varovala pašnike; 2. da bode na vso moč pospeševala rešitev gozdnih in pašnih razmer v radoliškem okraju.

G. Seitner ugovarja, da hočejo Gorenjci ravno tako kakor Vipavci končati vse gozde. Plačana odškodnina ni v nobeni primeri (?) storjeno škodo, zato priporoča, da bi vlada kakor najbolj hitro more, vravnala servitutno odškodovanje. Dr. Bleiweis obžaluje te za živinorejo gorenjsko jako škodljive razmere, ki žugajo vničiti od ministerstva podpirano sirarstvo gorenjsko ter povdarja, da se to le godi, odkar se je obrtnijsko društvo vstanovilo. Zato stavi predlog vlado tudi prositi, da naj preiskuje, kdo da je kriv, da morajo ljudje plačevati toliko denarnih kazni in tako pogosto v zapor hoditi, odkar obstoji obrtnijsko društvo. G. Homan stavi tudi predlog, da naj se kraji, kjer ljudje ne smejo pasti, kolikor mogoče skupaj držé. Dr. Poklukar pravi, da se pravice ne smejo kratiti, kar je pašnikov, naj pašniki ostanejo. G. Seitner pravi, da obrt-

nijsko društvo nikdar ni mislilo pašnikov spreminiti v gozde. Dasi ima pravico obsejati šesti del gozda, ga je komaj obsejalo dvanajsti del. Pri glasovanju se sprejmó nasveti odsekovi z dostavki dr. Bleiweisa in g. Homana.

Dr. Bleiweis potem namesto Peter Kozlerja poroča o ljubljanskem mahu in nasvetuje: 1. Vlada naj se naprosi, da se v komisijo za sušenje ljubljanskega mahu privzemo sposobni in praktični možje, in da naj komisija odpravi vzroke čedalje pogostejše povodnji. 2. Dotični zaklad, ki znaša nad 60.000 gld., naj se porabi za to, da se bode Ljubljana hitreje odtekala. 3. Zbor naj povdarja nujno potrebo, da se postava o ljubljanskem mahu od deželnega zbora sklenjena, kakor hitro mogoče potrdi. G. Peruci povdarja škodo, ki jo prebivalci na mahu po povodnji trpe in izreka zaupanje, da jim bode vlada na pomoč prihitela. Že zdaj posestev na mahu nihče noče kupiti, in sčasoma ne bodo nič vredna. Cesarski graben je z grmovjem obraščen in komisija nič ne stori, da bi ga posnažila. Ravno taka je z malim grabnom. Tudi jéz pri tovarni v Udmatu vodo zadržuje, zato stavi predlog, da naj vlada preiskuje, koliko je ta jéz kriv povodnji na ljubljanskem mahu. Predlog odborov s pristavkom g. Perucija se sprejme. Po volitvi nekterih novih odbornikov, za ktere so bili izvoljeni: dr. Karol Ahačič, g. Jožef Debevec, dr. Maks pl. Wurzbach in g. Schollmajer, se zborovanje sklene.

Razne reči.

— Za zidanje novega farovža na Golem so cesar iz lastnega premoženja darovali 400 gld.

— Luteranskega učitelja, piše „Sl. Gosp.“, so na farni šoli v Kremnici na Koroškem nastavili med katoliškimi učenci, v bližnjih Tratah pa med lutrovske otroke katoliškega učitelja. Ali ni to narobe svet?

— Program koncertne besede, ki jo napravi „slavjanski pevski zbor“ na Dunaji pondeljek 4. dec. v „Gartenhausgesellschaft, I. Parkring je sledeč: A) Förchtgott: „Žene mrak se!“ zbor. 2. a. Moniuszko: „Polonaise“; b. Hensdt-Liszt: „Solovej“; c. Chopin: „Valse“, igra gospa Nat. Nrasova. 3. Hajdrich: Tiha noč, četverospjev (gg. A. Buchta, Čeh, France Orožen, Slovenec, Jerije in Fraiser Čeha.) 4. Alard: koncertna fantazija „Il Trovatore“, za gosli g. Aug. Siebert. 5. Rubec: a. „Na Wolgie“, zbor. b. Bella: Slavjanske narodne, zbor. 6. Verdi: „Duo“ iz opere „Aida“ prednašata gospica M. Zipsova č. gosp. Zobel. 7. Förchtgott: Druga kitica slovanskih narodnih pesnij; zbor. 8. Marchesi: Castrone: Valček prednaša gospica M. Zipsova. g. M. J. Novaček: „Skočna“, baritonsolo poje g. Fr. Kinsky. Vodja gosp. A. A. Buchta. B. Godba: peš-polka 4. (Deutschmeistervega.)

Vstopnice dobivajo se: v družbeni pisarni I. Bognergasse, III. Stock; Slovanska Beseda, I. Dobelhofgasse 9; kavarna Mayreder, I. Rothenthurmstrasse po 1 gld. 50 kr. Pri kasi velja vstopnica list 2 gld.

Telegrafične denarne cene 1. decembra.

Papirna renta 60.35 — Srebrna renta 66.40 — 1860letno državno posojilo 108.75 — Bankina akeije 821 — Kreditne akeije 137.40 — London 127.25 — Srebro 115. — — Ces. kr. cekini 6 03 20 frankov 6 01.

Službo

dobi izurjen mežnar in poljski hlapec o Božiču; izvê se v Kresnicah ustmeno ali pisмено pri g. župniku (pošta Litija). (71—1)